

УДК 82.09(510+477)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-284-8-63>

Семеніст І. В.

ORCID: 0000-0002-0847-8856

доктор філологічних наук,

декан факультету східних мов

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Федюк В. Ю.

ORCID: 0000-0001-6055-8477

студентка

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІ ЗВ'ЯЗКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ІНТЕРЕСУ ЛУ СІНЯ ДО ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ АВТОРІВ)

Ключові слова: Китай, літературознавство, українсько-китайські культурні відносини, Лу Сінь, порівняльне літературознавство.

Культурне надбання України виступало натхненником для авторів з усього світу. Кажучи про Європу, взяти лише до уваги таку постать як І. Мазепа, особистість якого підштовхнула до написання творів В. Гюго, Дж. Байрона, Г. Штебіна, Г. Асакі, І. Фріча та ін. Проте питання історичних постатей, а особливо творчість українських класиків – як натхненників авторів країн Далекого Сходу – є мало дослідженою та потребує детальнішого висвітлення.

Ці тези доповіді присвячені аналізу творчого та наукового доробку Лу Сіня (鲁迅, 25 вересня 1881 – 9 жовтня 1936 р.), справжнє ім'я якого було Чжоу Шужень (周树人), як прояву китайсько-українських мовно-літературних зв'язків першої половини ХХ ст..

Підкреслимо, що вище зазначений письменник першочергово був публіцистом та літературознавцем. Водночас, Лу Сінь вважається одним з основоположників сучасної китайської літератури. Крім того, спершу опановував лікарське ремесло, однак, на другому курсі училища, після російсько-японської війни, сказав Сюй Шоушану (许寿裳), що дурнів здатна вилікувати не медицина, а лише література.

У процесі роботи над своєю працею в галузі порівняльного літературознавства «Про силу сатанинської поезії» («摩罗诗力说» – 1907 р.),

він зупинився на доробку слов'янських авторів у зв'язку з їх суспільною діяльністю та участю в національно-визвольних рухах [3, с. 5]. Проте, чи не найбільшу цікавість викликає твір «Записки божевільного» («狂人日记»), який абсолютно точно копіює назву М. Гоголя. Таким чином, Лу Сінь поклав початок новому напрямку реалізму в китайській літературі свого часу. Його популяризації, в тому числі, сприяло широко відоме «Літературне товариство» 1921 р. [4]. В свою чергу, була створена Ліга лівих письменників (*中国左翼作家联盟 – 1930–1936 pp.*), яку власне й очолював даний автор. Їх метою була популяризація марксизму-ленінізму, а переписані радянськими чиновниками твори Гоголя сприяли їх просуванню. Проте, підвищений інтерес Лу Сіня до української літератури був повторно спровокований Чжоу Цзоженем (周作人), його молодшим братом, після виходу його статті у журналі «Мінсінь жибאו» про життя та творчість Т. Шевченка, з доданим перекладом вірша «Ой три шляхи широкі», мовою вень-янь. Зауважимо, що перекладали, в переважній більшості, саме тих українських авторів, твори яких були зграйними щодо ідей китайської літератури того часу [1, с. 209].

Варто додати, що цілком імовірним першим знайомством Лу Сіня з творчістю українських класиків відбулося під час вивчення німецької літератури в молодому віці, де він, власне, і натрапив на їх переклади. Подальше поглиблене вивчення спадщини Східної Європи свідчить про беззаперечний вплив української літератури на китайського літературознавця. Слід виділити, що українська література для Китаю була значною мірою закрита, позаяк, вона розглядалася як частина російської. Разом з тим, і китаєзнавчі дослідження в нашій державі перебували на рівні брошури. Кількісно переважало агітаційне спрямування, а згодом і репресії остаточно урізали розвиток обопільного вивчення [2, с. 140].

Продовжуючи тему інтересу до літератури в цілому, як зазначають сучасні українські дослідники, нові публікації творів Кобзаря з'явилися на початку 1920-х рр. у журналі «Сяошо юебао», а в 1956 р. у Китаї навіть відзначили 100-річчя від дня народження І. Франка – виданням збірки перекладів його поезій [6].

Варто наголосити на тому, що в українську літературу, значною мірою, Лу Сіня залучав В. Єрошенко, познайомивши його з творчістю філософа Г. Сковороди та багатьох інших українських класиків, що своєю чергою, прослідковується в новелі «Качина комедія» («鸭的喜剧»). Скажімо, Ю. Патлань зазначає, що саме В. Єрошенко мав ключовий вплив на його творчий доробок, проте, сам Лу Сінь визнавав роль літераторів України у своїй творчості як одну з провідних. Найбільші складнощі, в проблемі визначення українських класиків як

натхненників письменників Китаю – полягає в тому, що дані автори вивчалися як російські. Через пропагування постулатом єдності народів спершу Російською Імперією, а потім Радянським Союзом.

Як зазначав сам Лу Сінь, він перебував у постійному натхненному пошуку гучних бунтарських творів, які віднайшов саме у літературній спадщині Східної Європи [7, с. 525].

Відомо, що письменник прагнув створити нові підходи до літератури Китаю, злити її з світовою, при цьому, не втрачаючи суто китайської ідеї національного духу. Після років плідної праці, віднайшов необхідні риси в творчості М. Гоголя, він створив свої унікальні «Записки божевільного» («狂人日记»), при цьому зберігши навіть назву твору, проте взявши за основу ідею українського класика. Підкреслимо, що навіть китайські дослідники зазначають даного письменника, як батька української літератури, який, своєю чергою, мав значний вплив на творчість Лу Сіня [8].

Варто додати, що існує переклад «Заповіту» Т. Шевченка за Лу Сінем, з доданими коментарями 1921 р., про що, мало згадується в його біографії, українсько-китайському перекладознавстві. Достеменно відомо, що він працював щонайменше над п'ятьма україномовними виданнями, що знайшло безпосередній відбиток на його літературному доробку [8].

Як зазначають дослідники В. Івашко та Г. Івашко, більшість українських творів Лу Сінь перекладав з російської мови, що значною мірою розмиває розуміння оригіналу. Саме тому, прийнятим до вивчення в Китаї є саме переклад Ге Баоцюаня [3, с. 1120].

Щодо «Записок Божевільного», то сама особистість М. Гоголя була для зазначеного китайського письменника натхненною. Він аж ніяк не був за своєю природою спокійний, холодний спостерігач, або той, хто спрямовує і контролює свої інтенсивні бажання за допомогою критичного інтелекту і фантазії. Але його місія полягала в тому, щоб внести поезію в чистий настрій реалістичного і спокійного зображення природи людського життя. Це спотикання, таким чином, визначає весь трагізм його життя. Саме ці ідеї, на нашу думку, і відіграли ключову роль в творчості одного з найбільш шанованих китайських авторів. Гоголівські засади «божевілья» як наскрізної у світовому письменстві втілилась і в дослідженні «Передмова до другої збірки прозових творів «Генеалогія нової китайської літератури» («中国新文学大系小说二集序»), а також окремо зупинився на «Мертвих душах», проаналізувавши твір з точки зору природи сміху в літературі, що вилилось в праці «Майже безпідставна трагедія» («几乎无事的悲剧») [4, с. 6].

Таким чином, роль української літератури як ланки натхнення для письменників Китаю на прикладі Лу Сіня. Головною перешкодою на

цьому шляху постає тогочасне усвідомлення українських письменників як російських, на тлі пропагування ідей єдності Російською Імперією та СРСР. Крім того, Лу Сінь приділив провідне місце в науковій діяльності дослідженню феномену наскрізного письменництва й «божевілля» в літературі. Також, працював над перекладами українських класиків, зокрема Т. Шевченка. Однак, здійснення перекладів з російської, спровокували втрату суті оригінальної інтерпретації творів. Подальшого висвітлення потребує роль впливів М. Коцюбинського, П. Мирного, М. Стельмаха, Лесі Українки, І. Франка та інших українських авторів, як явище міжкультурного діалогу.

Література:

1. В. О. Кіктенко. Історія українського китаєзнавства (XVIII – початок XXI століття). Київ, 2018. С. 209.
2. Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. XVIII – перша половина XX ст.: дослідження, матеріали, документи. Київ. 2002. С. 140.
3. Івашків В., Івашків Г. Щоденник дослідника. Із китайського щоденника: Нотатки про україністику, освіту та культуру. Київ, 2017. С. 1208–1220.
4. Ісаєва Н. Українська література в Китаї: проблеми рецепції : автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук (10.01.05 – порівняльне літературознавство). Київ, 2002. С. 5–6.
5. Патлань Ю. Про роль перекладів ЛуСіня у вивченні та виданні творів Василя Єрошенка в СРСР та на пострадянському просторі (до 125-річчя від дня народження В. Єрошенка. 2021. С. 149.
6. Українська Літературна Енциклопедія : сайт. URL: <http://izbornyk.org.ua/ulencycl/u1e67.htm>
7. 鲁迅。我怎么做起小说来。鲁迅全集。第4卷。С. 525。
8. 战火纷飞的乌克兰，曾孕育世界级的文学艺术瑰宝，影响几代中国人: сайт URL:<https://new.qq.com/rain/a/20220405A03MMG00>